

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

II ÅRG.

STOCKHOLM, 1 JANUARI 1913.

N:r 1.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ESTER BRISMAN.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan 1
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten

Pris för 1913 1 krona. Lösnummer 5 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 1 krona 75 öre i postanvisning till tidningens expedition.

Annonspris: 20 öre per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.
Rikstel. 456. Allm. tel. 604.
9 f. m.—7 e. m.

Vad vår strid gäller.

Liksom det under upplysningstidvarvet arbetades för folket men icke med folket, så stredo kvinnornas första förkämpar för dem, men icke med dem. Kvinnofrågan — ena sidan av historien om de svagares exploaterande — har funnits långt innan det av naturliga skäl genom individernas isolering kunde finnas någon kvinnorörelse. Kvinnorna voro förblindade av okunnighet, emedan samhället vägrade dem uppfostran, de voro ofria lika mycket av andligt som ekonomiskt beroende, de voro tvingade till tystnad, emedan samhället och seden förbjödo dem att tala.

"Det är icke utan högtidlighet", säger Levertin i sin biografi över fru Nordenflycht, "som man lyssnar till den första rösten bland så många stumma och av dess tonfall söker vetskap om de fjättrade tankarna i tallösa tigandes bröst". Men de första ensamma protesterna mot förbiseende och förtryck kunde ej fånga uppmärksamheten hos dem, som lagen och rätten skrevo.

Det var först efter Fredrika Bremers livsgärning som kvinnorna i Sverige började samla sig till resning mot det ofullständiga, missaktade och osäkra i sin tillvaro. Denna kvinnorörelse, som genom sitt målmedvetna uppträdande, sitt sakliga och gedigna arbete alltid varit en heder för vårt land, har förberett och medverkat till en i många avseenden ny tingens ordning. Men ännu återstå många ouppfyllda berättigade krav, många missförhållanden att ordna på arbetsområden och inom lagstiftningen. Och då en ofta bitter erfarenhet lärt, att direkt inflytande på lagstiftningen är en säkrare

*Det är härtid och stormtid i människors värld,
och det susar i luften av tankar och svärd,
medan andarna drabba tillhoppa;
och skulle där vapnen och ödena slå
och de slagna och segrande ropa,
beständigt blott genljud och följer oss nå?*

Nej, I skurar, som ösen

på människors ätt,

och I söndrande murar och rösen:

vi flocka vår skara, där kampen står tätt,

om vår medborgarrätt,

och vår medborgarrätt är vår lösen!

K. G. OSSIAN-NILSSON.

och genare väg till de mål man vill nå, än allt underdånigt *petitionerande*, ha kvinnorna det senaste årtiondet koncentrerat sitt arbete på erhållandet av den *politiska rösträtten*.

Det sägs, att kvinnorna i politiken representeras av männen. De, som så säga, borde även kunna upplysa om, i vilken paragraf av vår riksdagsordning det representantskapet omnämnas. När skedde valet? Var avgävos rösterna? Eller är det ett självtaget representantskap? Ingen kan säga, att kvinnorna någonsin varit tillfrågade om på vad sätt de ville bli representerade.

Det sägs även, att kvinnornas intressen skulle fullt tillgodoses, om vid den förberedande behandlingen av frågor, som anses även eller i särskild grad beröra kvinnorna, kvinnliga s. k. sakkunniga tillkallas. För det första ges ingen säkerhet, att så alltid sker. (Invaliditets- och ålderdomsförsäkringskommittén är ett exempel härpå! Likaså moderskapsförsäkringskommittén).

För det andra: vid frågans avgörande behandling i riksdagen skola de kvinnliga s. k. sakkunniga sakna möjlighet att försvara sina synpunkter.

För det tredje: kvinnornas intressen kunna dock ej alltid anses begränsade till några få bestämda "frågor". Då vi leva med som arbetande innebyggare i ett rike, beröra alla "statens affärer" oss i lika hög grad som männen.

Under den långa kampen för människens rösträtt fälldes så många stora, varma ord om, att det inte vore börden, inte penningen, inte arten av arbete och levnadsställning — utan män-

skovärdet endast — som därvidlag vore det avgörande. Kvinnorna lyssnade till de orden, togo dem på allvar och komma nu inte att glömma dem. Vi vilja se dem helt förverkligade, se dem gälla även oss. Och vi anse, att sker samhällets utveckling ensidigt, beredes åt folkets ena hälft ökad makt och starkare inflytande, större frihet och upplysning, utan att den andra hälften av folket föres upp på samma högre plan, kommer icke någon djup och livskraftig kultur till stånd.

Gladstones ord om konservatismens såsom misstro och liberalismens såsom tilltro till folket bli särskilt träffande vis-à-vis den del av folket som kallas kvinnor. Våra motståndare må förneka detta faktum, men förhållandet är dock, att man icke längre diskuterar rättvisan av vårt krav, utan endast hur länge man skall kunna uppskjuta det slutliga avgörandet. Finns det någon berättigad anledning till denna misstro mot Sveriges kvinnor? Och finns det någon annan vishet än envishet i denna uppskovspolitik? Ära komma visserligen icke dess bärare att skörda i eftervärldens dom.

Finlands och Norges kvinnor ha vunnit sin rätt och Danmarks stå nära målet. Skall vår fråga lösas 1914 — den sista riksdagen i denna 3-årsperiod — eller skola vi ödsla med ännu mera tid, ännu mera pengar, ännu mera krafter? Är det ytterst kvinnorna själva, som genom sin fulltaliga anslutning till rösträttsrörelsen, avgöra detta, — fast det borde ej behöva vara så, då det berättigade i kravet erkänts av alla partiernas målsmän —, så måste varje kvinna på allvar fråga sig, "skall min tystnad och likgiltighet få tagas till förevändning,

då det gäller att förhålla Sverige den rangplats bland de framåtgående kulturstaterna, som med rätta tillkommer det?" Vi våga säga, att liksom det för kvinnorna själva för närvarande ej finnes någon större och viktigare angelägenhet än deras medborgarrätt, så kunna de nu ej göra sitt land en större tjänst, en större heder, än att aktivt och solidariskt deltaga i eller åtminstone uppenbart stödja den kamp, som av "späda krafter spända av en eldig håg" förts och föres mot fördomar och okunnighet.

Genom "utredningen" veta vi att orsaken till att vi blivit glömda och förbisedda är den, att vi ej tillräckligt kraftigt stått på vår rätt. När vi framhållit denna, har vädjats till vårt ädelmod att ej gå i vägen för något som för tillfället ansetts mycket viktigare än vår fråga. På sistone börjar ännu en annan ton anslås. Kvinnorna anklagas för en trångsint egoism, som endast "för personliga förmåners och rättigheters vinnande" vill störa landets lugn och välfärd.

Det finns väl i historien knappast någon världsrörelse, som kan uppvisa så mycket tåligt, självupoffrande, obelönat arbete. De *allra flesta* av dem, som strävat och arbetat för rösträttens ernående, skola själva ej beröras av den i den mening, att de själva skulle vinna något genom den. De glädjas åt det erkännande, som ligger i den, men ej kan den bli ett plus i deras välbefinnande eller existensmöjligheter. De ha ej arbetat egoistiskt, de ha arbetat för andra och för de stora skaror, som komma efter och som få leva i genom nya lagar förbättrade förhållanden. De ha arbetat av fosterlandskärlek, en fosterlandskärlek väl så stark som deras, som jämt föra ordet på läpparna. Kvinnornas rösträtt vill bli en försvarsfråga för kulturella och andliga värden, ett försvar, ett skydd för den sociala rättfärdighetskänsla, som börjar växa fram, men som ännu är späd och svag och som ofta hotas att trampas ned.

Frihet är grundvillkoret för utvecklingen. Någon har sagt: "Ett folk är stort i den mån det sätter värde på friheten." Detta gäller i lika hög grad om *individen*. Vi kvinnor begära inte blott, att männen *erkänna* vår rätt och *ge* oss den. Vi vänta oss att männen skola ha så mycket större aktning för oss *därför* att vi begärt denna rätt, och det arbete och det ansvar, som med den följer.

Jönköpings-Magasinet

Etabl. 1873. Regeringsgatan 45. A. T. 55 41.

Parfym- och Ramaffär.

Grand Pensionat

A. DEHN

Stockholm, Strandöden 7 A

Telegramadress Dehnpensionat

Rikstel. 31 69, 25 08

Allm. Tel. 547, 873

CONSTANCE MALMSTRÖM

f. d. A. E. Schuldtels — Firman grundad 1794

KAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar

23 Regeringsgatan 23

Allm. Tel. 112 42

73 C Drottninggatan 73 C

Allm. Tel. 108 38

LAGERSONS
SKOMAGASIN

Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

De som spärra vägen.

En liten grupp högerkvinnor, medlemmar av Stockholms F. K. P. R., har på sista tiden gjort vad den kunnat för att i den stora allmänhetens uppfattning misskreditera Landsföreningens ledning och för att åstadkomma splittring inom de rösträttskrävande kvinnornas sammanslutning. Det är att hoppas, att den ej väckt hela denna onödiga strid, som endast kunnat komma till stånd med hjälp av missuppfattade eller förvrängda privatmeddelanden, i avsikt att utså oenighet, men den kan ej gärna vara så oskuldsfullt omedveten, att den ej förstått, att dess tillvägagångssätt är ägnat att äventyra vår enighet inåt och vårt anseende utåt.

I dagens nummer av denna tidning har fru Ebba von Eckermann för egen och för andra högerkvinnors i Stockholm del dragit i härad mot den passus i eklestastikministerns stora politiska tal den 11 dec., i vilken han lägger skuld på högerkvinnorna, att svenskorna ha alla utsikter att i fråga om politiska rättigheter komma sist i raden bland de skandinaviska folken. Hon tar för givet, att statsrådet Berg med sina ord velat förebrå högerkvinnorna, "att de ej på sitt eget partis bekostnad velat understödja vänsterpartiernas". Och på grund av denna sin förmodan tror hon sig hos statsrådet Berg finna en betänklig brist på aktning för övertygelse och finner anledning att varna högerkvinnorna landet runt att lyssna till V. U:s machiavellistiska råd.

Det finnes ingen som helst anledning till fru von Eckermanns särdeles speciella tolkning av statsrådet Bergs mening, som är tydlig nog för den som vill förstå.

Varför äga icke de svenska kvinnorna redan fulla politiska rättigheter? Andra kamraren har trenne gånger beviljat dem, och frågan har fallit på Första kammarhögerens motstånd. Det är således högerpartiets män, som spärra vägen. Som skäl för sitt motstånd uppgiva de ofta, att de aldrig funnit, det kvinnorna i allmänhet bry sig om att äga politisk rösträtt. Men då man får antaga, att de huvudsakligen umgås med högerkvinnor, är det väl dessa, som visat mindre intresse för politiskt medborgarskap än övriga kvinnor. Ett annat vittnesbörd, som pekar i samma riktning, är att högerkvinnornas nya sammanslutning, Moderata kvinnoförbundet, vars ordförande är fru von Eckermann, icke uppdragit kvinnorösträtten på sitt program.

På fru von Eckermanns fråga: "vad är det som särskilt vi, högerkvinnor, borde ha gjort för genomförandet av den kvinnliga rösträtten?" är första svaret således: ni borde ha hyst och visat ett varmare intresse för kvinnornas medansvar och medarbete till fosterlandets bästa.

Detta svar gäller högerkvinnorna i allmänhet. På dem åter, som genom sin anslutning till F. K. P. R. ådagalagt sitt intresse för kvinnornas politiska rösträtt, kan ställas än större fordringar och läggas ett än tyngre ansvar. Det är uppenbart, att högerkvinnorna inom F. K. P. R. ha bättre utsikt till framgång än vänsterkvinnorna, då det gäller att övertyga männen inom högerpartiet. Och det är denna uppgift, som de politiska förhållandena särskilt anvisat dem. Ha de i detta fall ådagalagt kraftig sammanhållning, varmt nit och seg energi? Ha de rådplågat om, på vilket sätt de skulle kunna bryta högerens motstånd och själva undslippa den pinsamma dualism, som en övertygad rösträttskvinna och uppriktig högerkvinna nödvändigtvis måste känna? Eller har icke denna inre motsats hos många snarare alstrat en viss likgiltighet för

Rösträtt för Kvinnor 1913.

Rösträtt för Kvinnor kan nu se tillbaka på sin första årgång och inbjuda till prenumeration för ett nytt år.

Med stora förhoppningar motsågo Sveriges rösträttskrävande kvinnor det första numret av rösträttsrörelsens egen tidning, som utkom den 1 mars 1912. Med ett enastående och ständigt växande intresse har tidningen alltifrån starten omfattats icke blott av L. K. P. R:s medlemmar utan även av allmänheten, bland vilken den förvärvat många nya anhängare till kvinnorösträtten, och av pressen, som genom att i anmärkningsvärt stor utsträckning citera Rösträtt för Kvinnor, gjort tidningen och det mål, för vilket den strävar, kända i allt vidare kretsar.

För den vackra framgång, som tidningen sålunda redan rönt, har den utan tvivel i första rummet att tacka alla de framstående pennor — inom och utom rösträttsrörelsen — som beredvilligt ställt sig till tidningens förfogande. Rösträtt för Kvinnors spalter ha lysts upp av namnen på många stora män och kvinnor. Bland dessa vilja vi här endast nämna Selma Lagerlöf, Ellen Key och Verner von Heidenstam, vilka alla lämnat originaluttalanden. Skönlitterära eller mera kåserande artiklar hava inflyttat av bland andra Gertrud Almquist, C. F. Engström, Gurli Hertzman-Ericson, Kerstin Hård af Segerstad, Else Kleen (Gwen), Elisabeth Krey, Marika Stjernstedt, Elin Wägner. Jane Germandt-Claine öppnade vårt första nummer med en stämningsfull dikt. Bland författarna på den politiska avdelningen återfinna vi de flesta av dem, som i närvarande stund bära upp de svenska kvinnornas rösträttsrörelse: Signe Bergman, Esaline Boheman, Hilma Borelius, Ester Brisman, Frigga Carlberg, Anna Grönfeldt, Ellen Hagen, Ann-Margret Holmgren, Sigrid Kruse, Klara Lindh, Anna Lindhagen,

rösträttsfrågan? Är det ej uteslutande av ivriga högerkvinnor, som man kan få höra det för en medlem av F. K. P. R. något underliga yttrandet: "det gör ingenting, om vi få vänta."

Det andra svaret på fru von Eckermanns fråga blir således: ni borde i flock ha övertygat högerens män som parti om ert allvarliga ogillande av deras motstånd mot den kvinnliga rösträtten efter någon metod, som ni själva gillade.

Villigt må medgivas att för ett sådant handlingssätt fordras en ganska hög grad av politisk självständighet, klokhet och mognad. Det skulle också framkallat respekt av alla partiernas män och tacksamhet hos rösträttsrörelsens alla kvinnor. Högeren skulle hastigt ha kommit till insikt om, att det bästa den kunde göra för sitt parti vore att tillförsäkra detta så duktiga kvinnors stöd.

Men då bland högerkvinnorna i allmänhet finnas de flesta motståndarna till vår rörelse, då de till F. K. P. R. anslutna icke synas mera allmänt förstå, att de just nu ha en särskild plikt

Ebba Palmstierna, Gulli Petrini, Gerda Planting-Gyllenbåga, Elin Wahlquist, Lydia Wahlström, Jenny Velander, Anna Whitlock, Anna Wicksell, Signe Wollter, Anna Åbergsson och många många flera. För nyheterna från arbetsfältet ute i landet hava F. K. P. R. i allmänhet själva sört och därigenom kraftigt bidragit att på en gång göra Rösträtt för Kvinnor till den länk föreningarna emellan, som den är avsedd att vara, och till en avspeglning utåt av den arbetsintensitet och den arbetsglädje, som besjåla vår rörelse. Genom värdefulla bidrag från ett flertal utländska korrespondenter har Rösträtt för Kvinnor alltid kunnat bjuda sina läsare färsk och tillförlitliga nyheter från arbetsfältet ute i världen.

Rikta vi så blicken framåt, så möter oss ett år av mycket arbete. 1913 kommer att ställa stora krav på L. K. P. R:s medlemmar, större säkert än något föregående år. Under sådana förhållanden ligger betydelsen av att rösträttsrörelsen har en egen tidning i öppen dag. För alla rösträttskvinnor liksom för alla dem som över huvud intressera sig för kvinnans ställning i samhället, bör det nu mer än någonsin kännas som en bjudande plikt att stödja den tidning, som satt som sitt mål: medborgarrätt åt Sveriges kvinnor, detta och ingenting annat. Tidningen å sin sida kommer att göra allt för att dess utveckling skall hålla jämna steg med de större anspråk, som ett alljämt ökat prenumerantantal och en ständigt växande läsekrets ställer på densamma.

Rösträtt för Kvinnor utkommer fortfarande den 1 och 15 i var månad eller med 24 nummer under 1913. Prenumerationspriset, postarvodet inberäknat, har satts så lågt som till 1 kr. All prenumeration sker genom posten. Lösnummer 5 öre.

Redaktionen.

att fylla, då en liten huvudstadsgrupp bland dem tyckes anse som sin uppgift inom F. K. P. R. att utöva den art av kritik, som gör sandkorn till berg och som framkallar misstro och missstämning, ha högerkvinnorna själva åtagit sig att samla bevismaterialet för riktigheten av statsrådet Bergs uttalanden.

Sarah Monod,

Franska kvinnornas nationalförbunds ordförande, har avlidit i Paris i en ålder av 77 år. Sarah Monod började sin offentliga verksamhet som sjuksköterska och deltog i denna egenskap i 1870 års krig. Efter krigets slut blev hon föreståndarinna för en diakonissanstalt, vilken befattning hon innehade i över 30 år. Under hela denna tid tog hon livlig del i arbetet för kvinnans höjande och då de franska kvinnornas nationalförbund stiftades 1901, blev hon dess första ordförande. Under m:lle Monods förtjänstfulla ledning utvecklade nationalförbundet en för de franska kvinnorna betydelsefull verksamhet och intar nu en framstående plats inom det internationella kvinnoförbundet.

Lotten von Kræmer.

Den 23 december avled i sitt hem i Stockholm författarinnan Lotten von Kræmer i den höga åldern av 84 år.

Lotten von Kræmers namn har nästan varit glömt, så obemärkt och ensam har hon framlevat sina sista år. Och dock var hon en gång en lysande stjärna i landshövdingehemmet på Uppsala slott och i det glada sällskapsliv, som fördes i ungdomens stad. Hon var en god amatörskådespelerska, som bl. a. kunde spela "Antigone" och "Den stumma", så att hon lär ha rört publiken till tårar, något som väl sällan händer en dilettant.

Och hon ägnade sig åt diktkonsten med iver. Många diktsamlingar har hon givit ut, varibland en blev belönad med Svenska akademins andra pris 1872.

Riktigt i harmoni med sig själv och med tidens smak kom hon, av många skäl, dock aldrig i sin diktning.

Redan ganska långt tillbaka i hennes liv märker man en bestämd tendens att uppta kampen för kvinnans frigörelse. Men denna tendens stod på den tiden icke högt i kurs. Den utvecklades emellertid hos henne mer och mer med åren och hade ej ens avstannat, när hon överskridit åttioårsgränsen. Tvärtom gav hon vid fyllda åttio två år ett starkare uttryck för sin känsla för kvinnornas frihetssak än hon någonsin förr gjort.

Det var vid den stora rösträttskongressen i Stockholm 1911, då hon skänkte ett dyrbart standar till den internationella rösträttsalliansen, och försåg det med följande inskrift, som icke vittnar om tillbakagående i tanke och strävan:

"Så i molnhöljd dag som klar,
Framåt bjuder vårt standar,
Framåt genom moln och dimma
Mot den nya dagens strimma."

Och icke nog med denna storartade gåva, som skall skänka heder åt Sverige vid alliansens alla kommande rösträttskongresser i skilda länder och världsdelar — hon beko-stade även kongressens gäster en åktur omkring staden och Djurgården i ett åttiototal vagnar.

Kortegen tog vägen förbi hennes bostad vid Villagatan, för att man skulle få vifta sitt tack till den gamla. Hon stod leende och lycklig i ett öppet fönster och besvarade hälsningarna outröttligt.

Detta tåg av hela världens mest framstående kvinnosakskämpar gjorde ett så djupt intryck på henne, att det beredde henne den lyckligaste dag hon upplevat, sade hon.

I det hela taget var hennes receptivitet in i höga ålderdomen förvånande. Hon läste t. ex. Strindbergs senaste böcker med stort intresse. Även följde hon tidens händelser i pressen och kunde skriva brev till sina vänner härom, när hennes dövhet hindrade meningsutbyte.

Rösträttsartiklar läste hon med förkärlek och var själv en av de första i vårt land, som offentligen gav uttryck åt sin mening om kvinnans rösträtt. Sista gången hon i pressen uttalat sig i frågan var sannolikt den 9 febr. 1890 i N. D. A., då hon avslutar sin skildring av "En idealkvinna" sålunda:

"Med ett sinne, starkt och verksamt, välver mången plan hon i sitt huvud, fri, men — ett fattas henne, läppen skälver lätt av harm, av löje, ironi:
'Jag har ingen röst och ingen talan — gudbevars för varje myndig fru — men min dotter hon är fri som svalan, hon är myndig fröken, hon — ännu."

Ett annat varaktigare minne av sin kvinnosakskärlek har hon även lämnat i det stipendium för kvinnliga studerande vid Uppsala universitet, som hon stiftade 1872.

Lotten von Kræmer var en ärlig kvinnosakskvinna, som aldrig kunde svika. Därför har hon förtjänat att vi minnas henne, därför har hon förtjänat vårt varma tack.

A. M. H.

Senator Leo Mechelin

om kvinnorösträtten i Finland.

En engelsk kvinnorösträttstidning har vänt sig till senator Mechelin för besvarande av en del frågor rörande verkningarna av kvinnorösträtten i Finland. Senator Mechelin har godhetsfullt ställt sina värdefulla uttalanden även till Rösträtt för Kvinnors förfogande.

På frågan om rösträtten medfört upphävandet av några av de lagar, som verka orättvist mot kvinnorna, har senatoren svarat:

Flera till dessa kategorier hörande reformfrågor hava på initiativ av kvinnliga deputerade kommit på lantdagens dagordning. Bland dem må följande särskilt nämnas: äkta makars egendomsförhållanden, — höjande av den ålder, vid vilken kvinna får inträda i äktenskap från 15 till 17 år, — förbättrande av oäkta barns rättsliga ställning, — försäkringsanstalt för underhåll åt medellösa kvinnor då de skola föda barn, — grundandet av hem för värnlösa barn, — tillsättande av kvinnlig hälsovårdsinspektör, — anslag för befrämjande av sedligheten, — utvidgad rätt för kvinnor att bekläda stats-tjänster.

I sammanhang med dessa uppgifter böra följande omständigheter tagas i betraktande:

De kvinnliga deputerade bilda icke något särskilt kvinnoparti, de ha i lantdagen, liksom dessförinnan vid valen, anslutit sig till de existerande politiska partierna. Detta var utan tvivel ett riktigt handlingsätt. Sedan lagen givit kvinnorna samma politiska valrätt och valbarhet som åt männen, böra dessa båda beståndsdelar av nationen arbeta på gemensamma grunder.

De manliga deputerade ha i allmänhet icke ställt sig avböjande mot förslag, framställda av de kvinnliga deputerade och särskilt berörande kvinnans rättigheter. De flesta av dessa förslag ha dock hittills icke lett till åsyftat resultat. Men orsaken härtill ligger nästan uteslutande i de abnorma förhållanden under vilka lantdagen de senaste åren arbetat. Lantdagen, som år 1907 sammanträdde första gången efter representationsreformen, har sedan dess blivit icke mindre än fyra gånger upplöst: en gång år 1908, två gånger år 1909 och en gång 1910. Åtskilliga väckta frågor ha till följd av dessa upprepade avbrott ej kunnat av lantdagen slutbehandlas. Och de flesta av de lagar, som blivit av lantdagen slutligt granskade och godkända, ha icke ännu erhållit monarkens sanktion. Hela lagstiftningsarbetet i landet, icke

blott den del därav, som särskilt berör kvinnorna, har blivit utsatt för en betänklig stagnation. Detta är en följd av den ryska regeringens rättsvidriga inblandning i Finlands angelägenheter.

De initiativ, som tagits av de kvinnliga deputerade och varpå några exempel ovan anförts, ha likväl redan haft den betydelsen att leda opinionen på sådana reformer, vilkas behövighet gjort sig mera kännbar för kvinnorna än för männen. För övrigt ha de kvinnliga deputerade ådagalagt klar insikt därom att de icke blivit valda endast för att plädera för kvinnornas speciella intressen, utan att deras representantkall är identiskt med mannens och således bör utövas till gagn för hela landet.

Har rösträtten medfört ett allmänt väckande av det sociala samvetet?

Enligt min uppfattning kan denna fråga besvaras jakande.

Har rösträtten i allmänhet befordrat endrårten och ökat kamratskapet mellan män och kvinnor i hemmet, eller har den haft motsatt verkan?

Det ligger i sakens natur, att likställighet i rättigheter medför ett bättre "comradeship" än det som kan vara rådande mellan människogrupper, av vilka den ena är utesluten från viktiga rättigheter som tillhöra den andra. Inom lantdagen ha de personliga relationerna mellan manliga och kvinnliga deputerade haft prägeln av ömsesidig aktning och välvilja.

"Unity" i hemmet kan ej lida därav att hustrun i likhet med mannen får utöva valrätt och därför i likhet med honom bör bilda sig en egen åsikt om de politiska frågorna. Livet i hemmet kan härigenom erhålla ett djupare innehåll. Skulle olikhet i åsikter rörande den ena eller andra reformfrågan uppstå, bör den ömsesidiga sympatien ej härav taga skada; meningsolikhet förekommer ju även i privata angelägenheter.

Till det ovan anförda bifogar senator Mechelin följande ord:

Jag vore glad om mina uttalanden kunde vara till någon nytta för den sak Ni representerar. För min del är jag övertygad att tilldelandet av politisk rösträtt åt kvinnorna icke i något land skulle medföra någon skada, även om parlamentets förmåga att fullgöra sina uppgifter ej därigenom omedelbart skulle stärkas. I det sociala livet skulle reformen i varje fall snart visa sig vara av mångsidig nytta.

bokbindaren Hanna Petersson, Lund, (socialdemokraterna)

fröken Anna Herslow, Malmö, (de moderata)

fru Hilda Wennerström, Söderhamn, (de moderata)

folkskollärarinnan Ebba Hultquist, Sölvesborg, ordf. i F. K. P. R., (de frisinnade)

bostadsinspektören Hildur Ottelin, Uppsala, (de frisinnade och socialdemokraterna)

folkskollärarinnan Edith Karlsson, Vaxholm (de frisinnade).

Den danska rösträttsreformen.

Regeringens förslag till grundlagsändring, som även omfattar rösträtt för kvinnor, har antagits av folkettingen med 95 röster mot 12. Förslaget kommer nu att behandlas i landstinget, där utsikterna hittills även synta mycket goda. Den splittring, som på sista tiden ägt rum inom regeringspartiet i landstinget gör det emellertid vanskligt att förutsäga utgången.

Grevinnan Sandor Teleki.

Ungarns förnämsta romanförfattarinna.

Kongresskommitténs ordförande.

Det var å en basar till förmån för den internationella kvinnorösträttskongressen i Budapest 1913, i det eleganta hotell *Bristol*, som jag första gången hade tillfälle att göra bekantskap med denna i Ungarn så beundrade och uppburna författarinna. Grevinnan höll där ett kort men mycket innehållsrikt föredrag om kvinnorösträttsrörelsen i de olika länderna, och det eleganta auditoriet, som bestod av spetsarna av Ungarns kvinnliga aristokrati, lyssnade med uppmärksamhet till detta föredrag, som framfördes ledigt och enkelt och utan ett spår till effektsökeri.

Grevinnan Teleki, som är gift med den ungerske politikern, greve Alexander Teleki, har gjort sig känd som framstående romanförfattarinna på ungerska språket. Hon skriver under pseudonymen "Gnistan" — *Szakra* — och alla hennes romaner utmärka sig för en radikal livsåskådning, som är mycket sällsynt i den samhällskrets, i vilken hon vuxit upp och för sitt liv. I sin första och mest uppmärksammade roman skildrar hon en del typer, som förekomma även i Sverige, men äro synnerligen talrika i Ungarn, nämligen sådana individer ur den högre aristokratin, vilka moraliskt och ekonomiskt redan gått under men ändock hållas uppe för sin omgivnings anses skull. Denna roman heter på ungerska "*Felfé züllök*" och betyder ordagrant: "*Tiggare i höjden*". På svenska skulle man kunna översätta denna romans titel: "De, som gått till boten men ändå hålla sig uppe!" Hennes andra roman heter: "*Invandrare*" och behandlar ingalunda varken emigrationen eller immigrationen i Ungarn, såsom man skulle kunna tro av titeln, utan lågadelns, eller den i Ungarn s. k. gentry's strävanden att komma in i magnaternas kretsar och deras mer eller mindre lyckade försök att kunna finna sig till rätta i denna sin omgivning. Man skulle ock kunna översätta titeln med "Uppkomlingar" på svenska, men varken på franska eller ungerska passar ordet "Parvenus", som ju på svenska också är synonymt med uppkomlingar, ty parvenyer beteckna ju denna slags klass av människor, vilka genom egen arbetsamhet och driftighet kommit sig upp i en annan och högre samhällsklass, men dessa "gentry's" i Ungarn kunna ej alls räknas till några uppkomlingar i detta hänseende. De äro en alldeles särskild typ, som förekommer blott i de länder, vilka ännu ha kvar den feodala samhällsordningen i så hög grad orubbad som Österrike-Ungarn. Den för icke ungerska läsare mest förståeliga roman av *Szakra* är hennes bok "*Régen*" eller på svenska: "*För länge sedan*". Det är en synnerligen vacker och rörande skildring av ett ungerskt hem i "den gamla goda tiden" och lär vara byggd på författarinns barn-domsminnen. Utom dessa romaner har grevinnan Teleki skrivit en stor bok om berömda kvinnor. Det val, hon därvid gjort, är dock tämligen egendomligt. Boken inleddes med en biografi över en märklig kinesisk kejsarinna; så följa biografier över de katolska helgonen "Den heliga Elisabet" och Jeanne d'Arc och boken avslutas med en uppsats om — Madame de Maintenon! Det är särskilt anmärkningsvärt, att grevinnan Teleki har en viss förkärlek för allt som rör Kina. I sitt föredrag å hotell *Bristol*, där jag första gången ähörde henne, prisade hon detta land, där männen själva bära hårflåtor och nu infört allmän rösträtt även för kvinnor, ty den kända kinesiska muren hade dock ej kunnat utestänga från detta land västerlandets modernaste idéer, vilket däremot vore fallet med den osynliga, men dock så mycket farligare mur, *dumheten!* vilken omgäve hela Ungarn och ej tillåte några nya, värdefulla idéer eller kulturströmningar att inkomma i detta land. Satir är, som man härav ser, författarinns kraftigaste och mest använda vapen i hennes skriftställarskap, och hon har ock härigenom förskaffat sig många fiender bland sina politiska motståndare men också många flere vänner och beundrare.

I. A. D.

FILMS.

I *Arizona* avgåvos dryga 96 % av arbetarnas röster till förmån för kvinnorösträtten, och i vartenda distrikt i hela staten voro dennas anhängare i majoritet. Mrs Munds, ordförande i Arizonas rösträttsförening, skriver: "Vi äro så glada över vår seger att vi önska att vi kunde bereda alla våra systerstater samma glädje. Vi äro mycket stolta över Arizonas framsynta män och försäkra att de äro utmärkta fäder, söner, bröder och äkta män."

Mrs Catt hälsades vid sin återkomst till New York av underrättelsen att alla de fem politiska partierna i denna stat nu upptagit kvinnans rösträtt på sitt program. Hon har även tillfredsställelsen att veta, att det speciella kvinnorösträttsparti, som hon fått till stånd, nu håller på att samla sina krafter, 60,000 man, i det fasta beslutet att genomföra sitt fältrop: Kampanj 1915! Rösträtt för New Yorks kvinnor 1916!

Bland de transparenter, som drogo uppmärksamheten till sig vid kvinnornas fackeltåg i New York till firande av den stora rösträttssegern, märkas följande:

"1,500,000 kvinnor ha i år röstat på president."

"600,000 californiska kvinnor använda sina röstsedlar klokt och rätt. Varför icke kvinnorna i New York?"

"I Ohio röstade för kvinnans rösträtt 100,000 flere män i år än någonsin förut. Vi skola segra nästa gång!"

Den äldste deltagaren i det fackeltåg, varmed New Yorks rösträttskvinnor firade den stora rösträttssegern, var William Irving, 85 år gammal, som även deltagit i de stora politiska demonstrationstagen för Lincoln val. "Jag är stolt att vara med i tåget för kvinnornas sak", yttrade han, "vilken är en lika stor sak som den för vilken Lincoln kämpade".

Den internationella kvinnorösträttsalliansen har från "De kinesiska kvinnornas förening för ömsesidig hjälp" fått emottaga ett standar med följande motto, vackert broderat i kinesiska bokstäver i vitt på scharlakansrött siden: "Hjälpande varandra, alla av ett sinne." Standaret kommer att överlämnas på kongressen i Budapest, dit några kinesiska kvinnor väntas komma för att berätta om sin frigörelse.

Till den internationella rösträttskongressen i Budapest i juni 1913 väntas även en delegerad från Indien. Denna kommer att skildra kvinnorörelsen i det stora landet i Östern, vilken är en av de intressantaste sidorna i det tjugonde århundradets strävan efter lika rättigheter för män och kvinnor.

För någon tid sedan bildades i England på initiativ av en del parlamentsledamöter en Women's Suffrage Campaign Joint Committee. Denna består av en stor mängd medlemmar av parlamentet, jämte ombud för de olika kvinnliga rösträttsföreningarna och har till mål att ena alla dem som arbeta för kvinnorösträtten, i en sådan formulering av kravet på rösträtt att det har de största utsikterna att gå igenom.

Kommittén för resande av en staty åt Fredrika Bremer

förbereder en serie föredrag om pioniererna för kvinnorörelsen i de nordiska länderna. Det första föredraget, som kommer att hållas omedelbart efter L. K. P. R:s centralstyrelsemöte, äger rum i Vetenskapsakademiens hörsal 96 Drottninggatan lördagen den 11 januari kl. 1/2 8 e. m. Föredragshållare blir d:r Lydia Wahlström, som talar om Fredrika Bremer som personlighet. Programmet upptar även sånger till lita av C. J. L. Almqvist föredragna av Sven och Lisa Scholander. Biljetter å kr. 1:50 till salen och kr. 1:— till läktaren, säljas från och med onsdagen den 8 januari i Allm. tidningskontoret vid Gustav Adolfs torg och Sandbergs bokhandel, 8 Sturegatan. Överblivna biljetter vid ingången.

Övriga föredragshållare i serien bliva fru Elna Munch, Danmark, som talar om Mathilde Fibiger; fru Karen Grude-Koht, Norge, om Camilla Collett och fröken Annie Furuholm, Finland, om Adelaide Ehrnrooth.

Stadsfullmäktigvalens resultat. II.

Kvinnliga stadsfullmäktige.

Kvinnornas deltagande i de nu avslutade stadsfullmäktigvalen synes ha varit synnerligen livligt, och resultatet vittnar om att ett gott arbete från deras sida föregått valen. Rekordet slås av Lund, som insatt ej mindre än tre kvinnor i stadsfullmäktige, därav två nyvalda på kvinnornas lista och en omvald på socialdemokraternas.

Inalles ha 18 kvinnor nu valts, därav 3 på kvinnornas lista, 11 på de frisinnades, 2 på de moderatas, 1 på socialdemokraternas, 1 på socialdemokraternas och de frisinnades gemensamma. De nu valda äro (utom de i förra numret nämnda):

f. d. telegrafisten Otilia Marin, Filipstad, ordf. i F. K. P. R., (de frisinnade)

folkskollärarinnan Anna L. Lessel, Göteborg, (de frisinnade)

folkskollärarinnan Anna Holm, Härnösand, (de frisinnade)

fil. kand. fru Gerda Hellberg, Karlstad, ordf. i F. K. P. R., (de frisinnade)

jur. kand. fru Anna Bugge Wicksell, Lund, (kvinnornas lista)

Arbetet ute i landet

Arboga F. K. P. R. har omvalt styrelsen i sin helhet. Till centralstyrelsemedlem omvaldes fröken Carolina Falk med fru Maria Blidberg som suppleant.

Bollnäs F. K. P. R. hade sitt ordinarie höstsammanträde den 5 dec., varvid till ordförande valdes fru Vilhelmina Hallenberg, till v. ordf. fru Sigrid von Schultz, sekr. fröken Estrid Eriksson, v. sekr. fröken Frida Lundvall och kassaförvaltare fru Nancy Hamnstedt. Till föreningens representant i centralstyrelsen valdes fru Hallenberg med fru Hamnstedt som ersättare.

Borlänge—Stora Tuna F. K. P. R. hade den 6 december sammanträde. Först företogs val av styrelse, varvid fru Maria Vidigsson valdes till ordförande efter fröken Frida Johansson, som undangett sig återval och i stället ingick som vice ordförande. Övriga styrelsemedlemmar återvaldes, nämligen: fru Elsa Holmgren, fröken Lisa Flodman, fröken Thyra Liljekvist och fru Hanna Lyrberg med doktorinnan Freja Fredriksson och fröken Ida Larsson som suppleanter. Till centralstyrelsemedlem valdes fröken Signe Fridholm med fru Maria Vidigsson till suppleant. Till revisorer valdes fröken Nanny Lejdström och fröken Agnes Hallberg. Efter mötesförhandlingarnas slut hölls ett intressant anförande av fröken Frida Johansson. Sedan vidtog samkväm med uppläsning och sång.

Eskestuna F. K. P. R. har till medlem av centralstyrelsen valt fröken Greta Lybeck med fröken Hilma Nordlund och fru Gull Westlund som suppleanter.

Estövs F. K. P. R. höll den 9 dec. allmänt föreningsmöte med föredrag av fru Augusta Tonning från Ronneby. Det intressanta och livfullt framförda föredraget berörde några för kvinnorna viktiga frågor, som reglementeringens fortbestånd, ålderdomspensioneringen, samt även andra, allt i avsikt att därmed få visa, att kvinnorna vid dessa frågor avgörande ej hade ett ord med i laget. Därefter vidtog mötesförhandlingarna, varvid till centralstyrelsemedlem valdes fru Elsa Alkman och till suppleant fru Ester Sandberg.

Filipstads F. K. P. R:s månadssammanträde den 14 dec. fick med anledning av fröken Otilia Marins inval i stadsfullmäktige en prägel av högtidlig glädjefest, varvid fröken Marin uppvaktades med blommor och gratulationer. Fru Nanna Gullström höll tal för Filipstads första kvinnliga stadsfullmäktige och lyckönskade henne och föreningen till valets utgång. Fröken Marin framhöll i sitt svarstal, att hennes inval varit henne oväntat, samt hoppades, att hon icke skulle komma kvinnorna på skam.

Haparanda F. K. P. R. valde på sammanträde den 11 dec. till styrelse: ordförande fröken M. Grape, v. ordf. fru T. Hollström, sekreterare fru H. Wigart, kassaförvaltare fröken A. Stenudd (omvald), varjämte invaldes fru M. Green, vilken även utsågs till ledamot i centralstyrelsen. Revisorer blevo fruarna K. Willén och L. Lindbäck.

Karlskoga F. K. P. R. hade den 15 dec. anordnat en talrikt besökt Luciafest. Tingshusalen var dagen till ära smyckad i rösträttens färger, gult och vitt, och i fonden avtecknade sig mörka granar. Sedan ett par musiknummer utförts, höll den inom rösträttskretsar mycket uppburna talarinnan fröken Signe Wollter från Trollhättan ett synnerligen sympatiskt och medryckande rösträttstal och värdade varmt och övertygande till de närvarande icke medlemmarna att snarast möjligt ansluta sig till föreningen. "I Danmark", sade talarinnan, "äro nu alla partierna eniga om att kvinnorna skola ha rösträtt, i Norge ha de den redan. Sverige tycks komma sist av de skandinaviska länderna. Låt oss kvinnor enigt samlas inom vår rösträttsförening, så att dess medlemsantal mångdubblas och vi i handling visa, att vi vilja ha full medborgarrätt."

Därefter sjöng fröken Ekman från Björkborn några sånger, som med rätta belönades med livliga applåder. Till sist kom Delsbostintan, monumental och humoristisk, och att hon tog publiken med storm behöver väl knappast omtalas.

Luleå F. K. P. R. har till styrelse återvalt fröken Märta Bucht, Anna Svensson, Anna Högström, Anna Gustafsson, Emma Isakson samt nyvald fröken Viola Bodén och fru Julia Fernlund. Till suppleanter återvaldes fruarna Elina Larsson och Alfhild Norrby samt nyvaldes fröken Alma Ehinger och fru Mia Hellström. Till

centralstyrelseombud valdes fröken Märta Bucht med fröken Viola Bodén som ersättare.

Markaryds F. K. P. R. har till ordf. återvalt folkskollärarinnan fröken Hildegard Herthelius i Vekaboda, till v. ordf. fru Rina Frick, Markaryd, till sekreterare i st. f. fru Anna Holmgren, Timsfors, som av sagt sig, fru Ingrid Andersson, Ulfveryd, till v. sekr. fru Ida Andersson, Markaryd, samt till kassör fru Anna Nelzén, Markaryd.

Norrköpings F. K. P. R. återvalde vid sitt ordinarie höstsammanträde den föregående styrelsen. Till centralstyrelsemedlem omvaldes d:r Anna-Clara Romanus-Alfvén med fru Anna Elg som suppleant (nyvald).

Seffe F. K. P. R. hade den 11 dec. ordinarie möte, varvid företogs val av styrelse för nästa år. Härvid utsågos: till ordförande fru Hanna Hesselbom, vice d:o fru Olga Åberg, sekreterare fröken Alma Hallby, vice d:o fru Karin Jansson, kassör fröken Tyra Olsson. Till centralstyrelsemedlem utsågs fru Hesselbom och till suppleant fru Karin Jansson. Revisorer blevo fröken Ester Norén och postexpeditör Jansson.

Storviks F. K. P. R. har utsett lärarinnan Stina Norbäck till ordförande och fru Eva Forsmark till vice ordförande. Övriga funktionärer i styrelsen omvaldes. Ett kompletteringsval äger rum vid ett kommande sammanträde. I samband med senaste sammanträdet var samkväm anordnad. Fröken Norbäck frambar föreningens tack till fru Forsmark för den tid av 5 år hon stått som föreningens ordförande. Till fru Forsmark överlämnades från medlemmarna en minnesgåva.

Ulricehamns F. K. P. R. har till styrelse omvalt frökenarna Hedvig Siedberg, Ellen Wästfelt och Ellen Envall och fruarna Anna Thavenius, Anna Stenman och Maria Sundstedt samt efter fruarna Ellen Malmgren, Hilda Berthelius och Emma Engström, vilka ej önskade återval, fru Sigrid Hall samt fröken Ida Lindqvist och Olga Svensson. Till ordförande och centralstyrelsemedlem valdes fröken Hedvig Siedberg, till sekreterare fru Maria Sundstedt, till v. sekr. fröken Ellen Wästfelt och till kassaförvaltare fröken Ida Lindqvist.

Umeå F. K. P. R. hade den 25 nov. sitt ordinarie årsmöte, varvid jämte övriga föreningsangelägenheter förekom styrelseval. Den avgående styrelsen omvaldes med undantag av fru Rosa Bäcklund, som av sagt sig uppdraget. I hennes ställe nyvaldes fröken Fanny Holmberg. Till centralstyrelsemedlem omvaldes fröken Öquist och till suppleant fröken Grönfeldt. För rösträttsföreningens utveckling i främmande länder redogjorde fröken Grönfeldt, särskilt framhållande de goda uppslag, som framkommit vid den nyligen i London hållna första internationella kongressen av Mänens förening för kvinnans politiska rösträtt. Därpå omnämndes, huru genom folkömröstning för några veckor sedan politisk rösträtt tillerkänts kvinnan i ytterligare 4 stater i Amerika, Michigan, Kansas, Arizona och Oregon. Vidare framhölls de kinesiska kvinnornas insats i arbetet för sitt lands frihet och framåtstridande, och huru i samband härmed rösträttskravet uppstått hos dem. Fröken Öquist påvisade de kvinnliga kandidaternas ställning å de båda partiernas lista till det stundande stadsfullmäktigevallet och nödvändigheten av ett livligt deltagande i valet från kvinnans sida för att trygga deras inval. Till sist framhöll fröken Grönfeldt betydelsen av kvinnornas utvidgade befogenhet inom stadskommunerna.

Uppsala F. K. P. R. hade den 3 dec. ett talrikt besökt möte. Till centralstyrelsemedlem omvaldes fru E. Hagen och till suppleant fru E. Söderman.

Föreningen räknar f. n. omkring 300 medlemmar.

Vänersborgs F. K. P. R. har till centralstyrelsemedlem valt fröken Ingrid Bergius och till hennes suppleant fru Julia Bäckeman.

Växjö F. K. P. R. hade den 30 nov. sammanträde under ordförandeskap av doktor Gulli Petrini. Val av styrelse förrättades och utföll detta sålunda: ordförande doktor Gulli Petrini, v. ordförande fröken Stina Åkersten, kassör fröken Sigrid Hjelmqvist, sekreterare fröken Elsa Hoffmann samt styrelsemedlem fru Elise Zetterkvist. Till centralstyrelseledamot valdes doktor Gulli Petrini med fröken Stina Åkersten som suppleant. Revisorer blevo frökenarna

L. K. P. R:s 10:de centralstyrelsemöte

äger, som förut meddelats, rum i Stockholm torsdagen den 9 och fredagen den 10 januari. Lokal för mötet blir Strandhotellet, 9 Norra Blasieholmshamnen, där även tillfälle är berett för mötesdeltagarna att under mötesdagarna intaga gemensamma måltider till moderat pris.

De enskilda mötena, till vilka endast centralstyrelsemedlemmar och deras suppleanter äga tillträde, taga sin början kl. 10 f. m.

På torsdagen kl. 7 e. m. är ett s. k. halvenskit möte anordnat i samma lokal. Programmet för detta möte, i vilket alla som äro medlemmar av F. K. P. R. äga rätt att deltaga, har följande utseende:

1. Kvinnorösträttsfrågans läge i de nordiska länderna just nu. Friherrinnan Ebba Palmstierna, Stockholm.

2. Kvinnorna och hushållningssällskapen. Fru Jenny Velander, Skara.

3. Vad som är svårt och vad som är lätt för kvinnorna, då de skola börja att arbeta med i det offentliga livet. Fröken Ellen Wester, Ängelholm.

4. På föreläsningsturné i Dalarna. Jur. kand. Eva Andén, Uppsala.

Centralstyrelsemötet avslutas med samkväm och supé på Högloftet på Skansen fredagen den 10:de kl. 1/2 8 e. m. Vid supén komma en del tal att hållas. Efter supén kommer fröken Anna Whitlock att hålla föredrag om Ungern, illustrerat av ett hundratal skioptikonbilder, som sänts till L. K. P. R. med anledning av årets internationella kvinnorösträttskongress i Budapest. Fru Louise Woods-Beckman framför en hälsning från Mänens första internationella kvinnorösträttskongress i London sistlidna oktober. Programmet utfylles med sång m. m.

Personer, även icke medlemmar av F. K. P. R., vilka vilja deltaga i samkvämet å Skansen, kunna lösa biljetter å 2 kr. å L. K. P. R:s expedition, 6 Lästmakaregatan, Stockholm, från och med tisdagen den 7 januari. Expeditionen hålles öppen kl. 1—4 e. m.

Maria v. Friesen och Beda Andersson. Fröken Karin Stiberg höll ett sakrikt föredrag om "Kvinnorösträtt hemma och ute" och klaggjorde huru talet om, att kvinnan bör bli kvar vid hemmet, numera är tomt prat, då det ej finnes arbete inom hemmet för alla kvinnor. Talarinnan ansåg, att det funnes arbetsfält där kvinnorna, då de få full politisk medborgarrätt, ha mycket att uträtta.

Slutligen uppmanade ordföranden de närvarande att vid stundande stadsfullmäktigeval själva rösta samt kraftigt agitera för, att så många kvinnor som möjligt göra detsamma.

Ystads F. K. P. R. hade den 11 dec. sammanträde. Därvid utsågs till ordförande för nästa år fru Maja Strandberg, till sekreterare friherrinnan Staël von Holstein samt till kassaförvaltare fröken B. Grönwall. Övriga styrelsemedlemmar äro doktorinnan Winther och fröken Malmström, med fru Nanna Brandt och fröken Elin Strandberg som suppleanter. Till revisorer utsågos frökenarna G. Fredriksson och Ida Malmberg, suppleanter frökenarna Signe Rönström och Ellen Nilsson. Efter sammanträdet höll fru Augusta Tonning från Ronneby föredrag om kvinnans medborgarrätt.

Östersunds F. K. P. R. hade den 25 nov. sitt andra möte för hösten, därvid till centralstyrelsesuppleant i stället för fröken Agnes Erikson valdes fru Vilanova Bergner.

Öxnereds F. K. P. R. har till styrelse för nästa kalenderår valt: ordf. fröken Hilma Jacobsson, v. ordf. fröken Ida Larsson, sekr. fröken Selma Vennermark, v. sekr. fru Klingberg, kassaförvaltare fru Amalia Bergström samt fruarna Hedlund och Frida Andersson. Till förbundscommitterade vid nästa förbundsmöte i Ulricehamn valdes fru Elisabeth Ehrnström och frökenarna Ida Larsson, Hilma Jacobsson och Selma Vennermark. Föreningen har beslutat ändra sina stadgar därhän, att män även ha rätt att ansluta sig till den samt att avgiften till Älvsborgsförbundet skulle höjas till 20 öre pr år och medlem.

Nytt från Uppsala.

Julbutik och rösträttsdeviser.

Uppsala F. K. P. R. är en livaktig och framgångsrik förening. Initiativfylld och ung är dess ordförande, fru Hagen. Hennes många föredrag tyckas födda under en lycklig stjärna, och medlemmarnas antal växer med glädjande fart.

I höst har en stor krets av föreningens medlemmar träffats en afton i veckan och sytt kläder till utdelning vid julen åt behövande.

Nu senast har den haft en julbod, som varade i dagarna tre, i en charmant och välbelägen lokal, målad i gult och vitt, och erbjuden föreningen gratis! Flitiga händer hade bakat pepparkakor och allehanda pepparkaksdjur, kokat karameller och knäck, och prytt borden med girlander och vackra affischer m. m. Köplusten var stor, och allt försvann som snö för vårsol från den ljusa boden. Vid andra dagens slut var hela lagret också slut. Vad var då att göra?

Ja, det kan vara lärorikt att erfara, vad en liten trupp kvinnor, som arbeta intensivt med studier, med stora hushåll, i banker, i affärer o. s. v. — vad de kunna göra, när de ha seg ambition och varm rösträttsiver. "Nattens timmar kan man alltid ge", svarade en gladlynt kassörinna, som sällan kommer från sin pulpet före kl. 9 e. m. — Och det gjorde dessa kvinnor.

De finga låna ett stort kök, bakade nya hus, nya gubbar och gummor, karameller och knäck och kakor igen, och voro välförsedda, när solen rann upp och affären åter öppnades.

Men var voro de många lediga kvinnorna, de som disponera sin tid och de rika kvinnorna, som disponera sina pengar? De synas med lysande undantag sällan i kampen för rösträtten, sällan i de offervilligas här.

På kvällen var emellertid allting ånyo slutsålt. Nettobehållningen till förmån för Uppsala F. K. P. R:s verksamhet var cirka trehundra kronor, i sanning en vacker siffra.

Vi kunna ej undanhålla R. f. K:s läsare några av de roliga karamellsdeviserna:

Nog ha vi röst, och nog ha vi rätt,
Men få ihop dem till rösträtt är inte så lätt!

Givs dig debetsedel i din hand, — då må
man klandra
Om du ej får röstesedel i den andra.

För lotteriaffärer få vi gärna stå i kö;
Men i en val-kö — skulle kvinnligheten dö!

Här är en riktig gentleman
Som för vår rösträtt tala kan.

Om svenska kvinnan rösträtt får,
Går världen under vart tredje år.

Första kammarns professorer
Äro landets "maktfaktorer".

Om Lindman gett oss rösträtt snällt
Hade högern aldrig gnällt.

Under vilken konungs spira
Få vi väl vår seger föra?

För varje man bör bli en ära
Att rösträttskvinnans färger bära.

Vill du bli medborgarinna
Bliv då först en rösträttskvinna.

Utan rösträtt kommer man ej långt
Om rättas skall vad som är vrängt.

Kringresande.

Nya landvinningar.

Ny F. K. P. R. har bildats i *Väskinde*, Gottland, efter föredrag av fru Carolina Benedicks-Bruce.

Filial till Södertälje F. K. P. R. har bildats i *Järna* efter föredrag av fru Augusta Widebeck. Till ombud utsågs fru S. Le Moine.

Efter föredrag av fru Malla Grönlund från Söderköping har en filial till Söderköpings F. K. P. R. bildats i *Valdemarsvik*.

Rösträttsklubbens i Stockholm

nästa sammanträde äger rum måndagen den 13 januari kl. 8,30 e. m. å Kvinnliga kontorist- och expeditörens lokal, Jakobsgatan 20. Inträdesavgiften är 15 öre. Nya medlemmar äro mycket välkomna.

Partierna och kvinnorösträtten.

Uttalande av statsrådet Fridtjov Berg.

Stockholms frisinnade valmansförening hade anordnat ett politiskt möte den 11 december i Salemkapellet å Söder, där eklestistikministern i ett större anförande lämnade en redogörelse för det frisinnade programmet och hur mycket regeringen under det år som gått hunnit uträtta för förverkligandet av detta program.

Talaren kom härvid även in på frågan om kvinnorösträtten och yttrade:

Enligt vårt partis program skall den politiska rösträtten och valbarheten snarast möjligt utsträckas till kvinnorna. Regeringen framlade ock en proposition härom för årets riksdag. Den understöddes av de frisinnade och socialdemokraterna, men rönte motstånd från högern och avslogs av Första kammaren. De skäl, som högern förebragte, voro de gamla vanliga. Men ett av dem spelade måhända denna gång en viktigare roll än någonsin förut, det nämligen att kvinnorna själva icke vore så synnerligen angelägna om sin rösträtt. Och så till vida kunde högern häri ha rätt, som dess egna kvinnor numera tyckas ha slagit alla rösträttstankar ur hägen. När 1906 års vänsterregering framlade sitt förslag om allmän rösträtt för män, uppställde högerns kvinnor med stor skärpa den fordran, att även kvinnorna skulle omedelbart tagas med, och de blevo härvid kraftigt uppmuntrade av högerns män. Närmast efter vänsterregeringens avgång och ersättande med en högerregering gav denna senare de vackraste förespeglningar, att nu skulle kvinnorna snart få sina rättvisa önsningar uppfyllda. Men knappt hade högerregeringen fått sitt eget förslag på det torra, förr än pipan fick ett annat ljud. Högermännen hade nu alldeles klart för sig, att kvinnorösträtten inte var någonting att bry sig om. Och när högermännen tyckte det, så voro högerkvinnorna strax så snälla, så de tyckte detsamma. Det synes ha gått med dem alla i gemen, som det gått en kvinnlig samhällsplanare i en landsortsstad, som jag för någon tid sedan besökte. "Jag är en mycket ivrig anhängare av den kvinnliga rösträtten", sade hon, "men jag vill ha den av Arvid Lindman, av Karl Staaff vill jag inte ha den alls."

När högerns kvinnor ha så muntra åsikter, då äro högerns män ursäktade, att de ha sådana åsikter om sina kvinnors rösträtt, som de ha.

Nå, förslaget kommer igen och skall en gång gå igenom. Och det enda vårt lands högerkvinnor då vunnit är, att Fredrika Bremers Sverige genom deras försorg på detta rättsområde kommit sist i raden bland de skandinaviska folken.

Statsrådet Berg, som beredvilligt ställt sitt yttrande på mötet den 11 december till Rösträtt för Kvinnors förfogande, har till detsamma fogat ytterligare följande uttalande:

Jag har med anledning av de gjorda anmärkningarna genomläst mitt yttrande och därvid icke funnit något att ändra. Redogörelsen för förloppet är riktigt, och mina omdömen voro snarare för milda än för skarpa.

Som var och en förstår, voro mina ord ej riktade till högerkvinnorna, och det har aldrig ett ögonblick fallit mig in att påverka dem. Den position, i vilken de kvinnliga rösträttsvännerna av högern befinna sig, är principiellt så ologisk och ohållbar, att den icke, utan att alldeles sprängas i luften, medger ett resonemang. För sin fordran på kvinnlig rösträtt äro de nödgade att åberopa sig på personlighetsprincipen, men för sitt fasthållande vid högerpolitiken och sitt motstånd mot de frisinnades strävanden tvingas de att i allt övrigt förneka denna princip och bestrida dess mest uppenbara konsekvenser. De ha haft att välja mellan två alternativ: det ena att låta kravet på rättvisa för egen del modifiera de sociala och politiska klassintressen, som binda dem vid högerpolitiken; det andra att gå helt upp i denna senare och följaktligen ödmjukt böja sig för detsamma t. o. m. när den begagnar sig av en sådan cynismens taktik, som den funnit tillåtlig i fråga om den kvinnliga rösträtten. Att deras val stannat vid det sistnämnda alternativet må vara deras ensak. Men att de sedan fortfarande att kalla sig vänner av kvinnans rösträtt är meningslöst — så vida man nämligen ej får antaga, att det är kvinnlig rösträtt *med penningstreck*, som de egentligen önska! Det skulle möjligen passa i stycke, men knappast något annat.

Med anledning av statsrådet Bergs tal har plats begärts i Rösträtt för Kvinnor för nedanstående insändare, vilken förut varit synlig i högerpressen. Vi hänvisa för övrigt till vår ledande artikel *De som spärta vägen* på annat ställe i dagens nummer.

Vad menar eklestistikministern?

Enligt tidningarnas referat av eklestistikministerns stora politiska tal i Stockholm den 11 d:s yttrade han rörande den kvinnliga rösträtten, dels, "att högerns kvinnor numera tycks ha slagit alla rösträttstankar ur hägen", dels, att då förslaget om rösträtt för kvinnor en gång gått igenom, "det enda vårt lands högerkvinnor då vunnit är, att Fredrika Bremers Sverige genom deras försorg kommer sist i raden bland de skandinaviska folken".

Inför dessa påståenden, som hos oss högerkvinnor väckt största förvåning, må man väl undra: Vad menar eklestistikministern?

Då centralstyrelsen för L. K. P. R. den 20 juni 1911 fattade sitt bekanta beslut att stöja endast de två politiska partierna, som ha K. P. R. på sitt program, och utsände denna paroll till de resp. föreningarna landet runt, så var det några högerkvinnor som häremot så starkt reagerade, att de genast trädde ut ur den kvinnliga rösträttsorganisationen. Men enligt vad som från ledningen af L. K. P. R. städe starkt betonats, var de utträdandes antal högst obetydligt. Då således de allra flesta högerkvinnor, vilka en gång anslutit sig till den organisation som arbetar för kvinnans politiska rösträtt, där ännu kvarstå, vad är det då som visar, att vi skulle ha slagit alla rösträttstankar ur hägen, och kommer hr Berg att på oss vältra skulden till att hela saken blir fördröjd? Vad är det som särskilt vi, högerns kvinnor, borde ha gjort för genomförandet av den kvinnliga rösträtten?

Sammanställer man parollen av 20 juni med de "råd", som senare från högsta ledningen av L. K. P. R. givits oss, nämligen att vid landstingsmänna- och stadsfullmäktigevalen lägga ned våra röster och såmedelst direkt eller indirekt medverka till att de båda vänsterpartierna komma i majoritet, så förstår man lätt innebörden av hr Bergs märkliga ord. Att vi ej på vårt eget partis bekostnad velat understödja vänsterpartierna, detta är i själva verket vad som lägges oss till last. Men när vi härför lastas av en, som vi antaga, i fråga om sin egen partiståndpunkt övertygad politiker, medlem av sittande regering, då må man väl stå undrande och spörjande för att ej säga slagen med häpnad. Vi kunna nämligen ej antaga annat än att hr Berg med benämningen "högerns kvinnor" menar kvinnor, som ha samma politiska åskådning och övertygelse som högerpartiets

män, d. v. s. att vi äro övertygade om att de principer, efter vilka vårt lands utveckling inåt och utåt bör leda, bäst äro företrädda i högerpartiet. Denna övertygelse skulle vi svika genom att medverka till att de partier, som företräda en riktning den vi innerst känna såsom för vårt land i många avseenden icke gagnelig, bleve de härskande — i sanning mycken aktning för en övertygelse tyckes statsrådet Berg ej hysa.

Från ledningen av L. K. P. R. har gång på gång och med troskyldiga tonfall till oss riktats den nog så oskyldigt klingande uppmaningen: "Låt oss nu, det gäller bara nu, hålla samman och enas om vårt stora gemensamma mål, att vinna rösträtt, sedan, när vi fått den, då skiljas våra vägar, då gå vi var och en till det parti, dit övertygelsen manar oss att gå." Ja, det låter ju så enkelt det hela: det är ju bara det, att vi högerns kvinnor för en tid suspendera vår övertygelse och vårt samvete och så i enig samverkan med vänsterns kvinnor arbeta på att deras partier få majoritet i riksdagens båda kamrar, se då är målet vunnet: alla kvinnor få rösträtt, och vi högerkvinnor kunna återgå till vårt parti. Men vilken bleve konsekvensen av en sådan sakernas gång? Jo, vi högerkvinnor hade själva hulptit till att, måhända för all framtid, förvandla oss och vårt parti till ett minoritetsparti utan betydelsefullare inflytande på landets framtida gestaltning vare sig inåt eller utåt. Vi hoppas, att alla högerkvinnor landet runt skola förstå innebörden av denna konsekvens och handla därefter.

Vårt eget partis män äro tyvärr ännu motståndare till kravet på politisk rösträtt för kvinnor. Vi hoppas dock att på vägar och efter metoder, försvarbara inför samvete och fosterland, kunna övertyga högermännen om, att det är förenligt med klok, klarsynt, perspektivisk högerpolitik, att giva även oss kvinnor plats i den politiska rösträtts ledning där kämpa "med mannen för fosterlandet."

Å flera högerkvinnors tillhörande
F. K. P. R. vägnar

Ebba von Eckermann.

RYNKTIKTUR

Majorskan Edmann

borttager rynkor och pormaskar. Har en underbar förmåga att förnygra och försköna, ty hyn blir skär och genomskinlig. Anses vara det yppersta medel i sitt slag. I parti och minut!

FRANSKA PARFYMMAGASINET

Hovleverantör

21 Drottninggatan 21, Stockholm

samt i förnämsta Parfymaffärer.

Kvinnan och arbetet.

En studie över Olive Schreiners berömda bok.

Av Elin Wägner.

Det är nog ingen enda av oss, som icke flerfaldiga gånger gett akt på vilken snäv och egoistisk syn på kvinnofrågan, som den stora mängden människor består sig med. Ja, även troende rösträttskvinnor sakna stundom den vida överblicken och den klara horisonten. Har man länge lidit av detta, då uppskattar man först till dess fulla värde en bok sådan som Olive Schreiners *Kvinnan och arbetet*. Det är inte bara det att hon inbjuder till en tankens fest, skänker den rena intellektuella njutningens lycka, men hon ser så välsignat långt. Ut över tidevarv, som kommit och gått och skola komma, ut över alla former av mänskligt liv, som levat och vissnat, och de som nu spira i de gamlas mull. Vi som leva just nu, behöva sådana böcker, som denna. Ty är det inte så med lite var av oss, vi komma aldrig förbi detta problem, det släpper oss icke, förrän vi personligen tagit ställning till detsamma. Och det är inte så lätt, som det ser ut, ty det bär oss ju emot att bekänna oss till en tro innan den blivit en inre, upplevd sanning för oss. Vi känna alla ett behov av en fast åskådning att vila på, vi måste veta vad som sker

och varför, och ha någon föreställning om konsekvenserna, innan vi kunna känna oss inspirerade att ta vår del av arbetet. Men vi ha ju icke alltid tid eller förmåga till den tankemöda och de studier, som skulle krävas för att reda ut saken på ett tillfredsställande sätt på egen hand, och vi få vara tacksamma, att få hjälp. Ellen Keys *Kvinnorörelsen* var på sitt sätt en sådan utredare, och den österrikiska författarinnan Rosa Mayreder förde oss i *Kvinnlighet*, manlighet och mänsklighet genom sina vetenskapliga och filosofiska undersökningar av den fysiska och psykiska könsdifferenteringen fram till sin sats att kvinnan icke genom sitt kön är begränsad till någon bestämd andlig sfär, och att en högre manlighet och kvinnlighet förenas i den mänsklighet, vars ädlaste yttringar äro för bägge könen gemensamma. Olive Schreiner kompletterar denna treenighet, då hon talar om kvinnan och arbetet.

Historien om denna bok har blivit berättad förut, men jag skall likväl be att få återge den på nytt i korta drag. Författarinnan har i många år varit bosatt i Sydafrika och har ägnat nästan hela sitt liv åt att skriva sin bok om kvinnan. År 1899, då boerkriget bröt ut, var boken äntligen färdig. Författarinnan hade emellertid just då lämnat sitt hem och sin bok i Johannesburg, och när kriget bröt ut, fick hon icke återvända dit. Hon hölls under bevakning flera månader i en liten kafferby, och det var där hon erfor att en vän, som besökt hennes hem, funnit hennes skrivbord upprutet och några förkolnade

rester av boken, hennes livs arbete, liggande på golvet. Hon visste att hon var för klen att någonsin tänka på att ånyo fullborda arbetet, men för att fördriva tiden försökte hon att åter uppteckna åtminstone ett kapitel och det blev denna bok. När man saknar vissa viktiga moment av kvinnorörelsens problem i denna bok, måste man därför ha i minne att den i själva verket endast är ett fragment av ett stort helt, som till oersättlig skada gått förlorat.

Vi veta alla, att i avgörandet av frågan om arbetet ligger kvinnorörelsens framtid, på det teoretiska tänkandets och den praktiska erfarenhetens väg komma vi till samma resultat. Olive Schreiner griper därför raskt in mot själva hjärtpunkten, då hon börjar boken med ropet: "Giv oss arbete och utbildning för arbetet! Vi begära detta, icke blott för oss själva, men för släktet." På denna punkt, menar hon, är kvinnorörelsen icke en strävan att vinna något nytt, oerhört, som kvinnorna genom tusende år rett sig förutan, men en strävan att återvinna något förlorat. Och detta förlorade är platsen som jämbördig arbeterska vid mannens sida för släktets fortbestånd och utveckling. Det är en stor poetisk kraft — tyvärr förvanskad i en schablonmässig översättning —, i de sidor, där författarinnan låter kvinnan, seklernas arbeterska, träda fram och själv tala om vad hon i gångna tider gjort för rasen, allt från den tid, då hon var den nakna barbarkvinnan, som följde mannen på hans vandringar genom urskogarna.

När folken sedan blevo bofasta, var det

hon, som byggde hyddorna, bröt upp jorden med sin hacka och fann frön att så däri, hon som skördade, som malde säden, tillredde mat och dryck åt de sina. Och så länge kvinnan hade fullt arbete inom hemmet, var hon nöjd med sin lott.

Men en dag kom något nytt i världen, och det var den moderna civilisationen. Maskinerna trädde i handkraftens ställe, kvinnornas spinnhjul brötos sönder, deras vävstolar, baktråg och bryggkar blevo överflödiga, hushållsprodukter och kläder gjordes i fabriker och ej längre i hemmen, emedan fabriker kunde leverera dem billigare än den ensamma handen. Mannen miste också gamla verksamhetsfält, men han fann osökt nya och aldrig har det manliga släktet arbetat så hårt och på så mångahanda områden som nu. För kvinnorna var det annorlunda.

Inga nya verksamhetsområden erbjödo sig av sig själva för dem i ersättning för de gamla de förlorat. Tvärtom, även på andra områden än det produktiva husliga, tog man hennes arbete ifrån henne. Hon kunde icke längre ensam få bli barnens uppfostrarinna och lärarinna. Barnen måste tidigt börja bereda sig för nutidslivets många komplicerade uppgifter, och deras undervisning anfördes åt specialister, oftast män.

Och ännu mera, kvinnans stora och vitala plikt, barnafödandet, kräver icke längre hennes odelade kraft från ungdomsåren, långt upp i medelåldern.

(Forts.)

Vad pressen säger:

Högerkvinnornas senaste offentliga uttalande har givit anledning till några uttalanden även i vänsterpressen. Under rubrik Högerkvinnorna och kvinnorrösträtten skriver *Aftonbladet*:

"Ett antal högerkvinnor ha utskickat en 'protest' mot ecklesiastikministerns yttrande i hans tal på Söder den 11 d:s, att 'högerkvinnornas numera tyckas ha slagit alla rösträttstankar ur hågen'. De hoppas fortfarande att 'på vägar och efter metoder, försvarbara inför samvete och fosterland, kunna övertyga högermännen om att det är förenligt med klok, klarsynt, perspektivisk högerpolitik att giva även kvinnorna plats i den politiska rösträttens led, att där kämpa 'med mannen för fosterlandet.' Till dess ämna de emellertid i enlighet med sin övertygelse fortfarande rösta med de högerpartier, som — icke vilja ge kvinnan rösträtt!"

Karlstads-Tidningen behandlar frågan i en ledare och säger bl. a.:

"Det råder ett visst gammaldags, patriarkaliskt förhållande mellan högerpartiet och dess kvinnor. Det är något på samma gång strängt och kärleksfullt husfaderligt i partiets förklaring: försök inte blanda Er i det politiska, små pullor, det begriper Ni platt inte, det sköter vi karlar själva; men i det kommunala få Ni så gärna tjäna oss, där kunna Ni med Edra röster till och med göra riktig nytta. — — — — — Och det är något som osökt påminner om 'den gamla goda tidens' kvinnor i den glada beredvillighet, varmed de som höra dessa sina herrars myndiga ord svara: Si, vi äro redo att tjäna och lyda och i allo vara Eder till behag; vägra Ni oss en medborgarrätt, så veta vi att Ni i Eder högre visdom hava edra goda skäl därför, och vi vilja till tack visa desto större nit i bruket av den medborgarrätt Ni i Eder nåd skänkt oss till fromma för Er. — — — — — Allt som allt, det är något verkligen uppbyggligt att bevittna hur — ja, man kunde nästan säga rent gammaltestamentligt kvinnorna tjäna männen och männen låta betjäna sig av dem inom det moderata partiet. Det är som om man såge en uppenbarelse från den länge sedan förgångna tid, då det gamla ordet: kvinnan vare mannen underdånig, aldrig mött aningen om ett tvivel i en kvinnohjärna."

Mrs Catts hemresa.

Mrs Chapman Catt, som nu återkommit till New York efter den färd runt jorden hon företog efter Stockholmskongressen 1911, har för en intervjuare i en amerikansk rösträttstidning skildrat sista delen av sin hemresa.

Halvvägs från Japan nådde henne ett trådlöst telegram från kvinnorna i Hawaji, som bådo henne komma och tala på ett rösträttsmöte i Honolulu under ångarens korta uppehåll där. Mrs Catt lovade hjälpa dem och hade de mest glädjande erfarenheter att berättat från sitt besök hos dem. Vid sin ankomst hade hon bl. a. träffat en kandidat till senaten, som bar ett märke med inskriptionen Votes for Women, så stort som ett tefat, och fick höra att varenda kandidat till senaten och representantförsamlingen vid de stundande valen hade uttalat sig för kvinnans rösträtt och lovat rösta för den.

Mötet, vid vilket Mrs Catt talade, hölls om aftonen i operahuset och var ordnat i stor hast, men väl besökt, och åhörarna visade sig ytterst sympatiska. Den hawajiska rösträttsföreningen består av infödda kvinnor. De arbeta för sin rösträtt med samma intresse och goda förstånd som vilket lands kvinnor som helst, och deras stadgar överensstämde noga med den amerikanska rösträttsföreningens.

En av Mrs Catts intressantaste erfarenheter under resan var att hon funnit en kvarleva av forna tiders matriarkat, nämligen på Sumatra, där kvinnorna äga sig själva, barnen, husen och jorden. De sköta affärerna på ett utmärkt sätt, och egendom och namn ärvas på modernsida. Dock är det männen, som ha hand om landets politiska angelägenheter, och den holländska regeringen är mycket mån om att få dylika söner av framstående mödrar till tjänstemän vid sina förvaltningsmyndigheter. När skall den visa sig lika mån om att få använda mödrarna själva?

Sveriges första kvinnliga yrkesinspektör.

I dagarna har till yrkesinspektör utnämnts fröken Kerstin Hesselgren.

Fröken H. har redan en lång bana av social verksamhet bakom sig. 1897—1905 tjänstgjorde hon som skolköksföreståndarinna, företog 1902—03 en studieresa till England, avlade därunder Sanitary Inspection Examination och studerade dessutom vid Bedford College hygien samt bostads- och yrkesinspektion. Åren 1906—1909 var hon assistent i Stockholms stads hälsovårdsnämnds bostadsinspektion och blev sedan skolköksinspektör för Stockholms skolkök. Bland andra av hennes uppdrag må nämnas, att hon för emigrationskommittén verkställte en utredning om de svenska emigranterna i Liverpool samt att hon under nära sex år varit föreläsare för Folkbildnings- och Fattigvårdsförbundet, varjämte hon lett C. S. A:s sociala utbildningskurs. Och bättre än någon annan torde hon vara ägnad att, som det heter i instruktionen, "verka för förbättring av de kvinnliga arbetarnas förhållanden, för utveckling av spar-, understöds- och försäkringsväsendet och för de kvinnliga arbetarnas höjande i sedligt och intellektuellt avseende".

Lotten von Kræmers testamente.

L. K. P. R:s första testamentariska donation.

Just som tidningen går i press, når oss nyheten om Lotten von Kræmers testamente. Särskilt lägga vi märke till, att L. K. P. R. fått sin första testamentariska donation, nämligen 500 kr. Större delen av den betydande förmögenheten, som uppgår till omkr 1 mill. kr., går till Lotten von Kræmers stiftelse, som skall handhavas av Samfundet de nio, bestående av fyra män och fyra kvinnor jämte alternerande manlig och kvinnlig ordförande, och med ändamål och uppgift att främja den svenska skönlitteraturen, kvinnosaken och fredssaken. I övrigt ha donationer tilldelats: Lotten von Kræmers stipendiefond för kvinnliga medicine studerande vid Uppsala akademi 9,000 kr., tidskriften Ord och bild 10,000 kr., Fredrika-Bremerförbundet 1,000 kr. och Handarbetets vänner 300 kr.

"En känsla av nytt liv."

Vid senaste presidentvalet ägde Californiens kvinnor för första gången rätt att delta. Härom skriver en av landets ledande tidningar dagen efter valet:

"Det finns icke en kvinna i Californien i dag, som icke ser på världen med en känsla av nytt liv, en känsla av att som aldrig förr vara en del av den stora amerikanska republiken... Hon (den californiska kvinnan) röstade fullt medveten om vad hon gjorde, nästan med känslan av en helig plikt. Under det gångna året har hon röstat vid kommunala val och vid val, som endast beröra staten, men i går var det, som hennes långa dröm om frihet fick en lysande uppfyllelse..."

Här i Californien, de gyllene framtidsdrömmarnas land, stå kvinnorna sida vid sida, hand i hand med sina män, bröder och fäder, och kunna aldrig mera bli likgiltiga och överksamma. Medborgarrätt medför många nya ansvar, men icke en enda kvinna har svikit dessa.

Vid alla valurnorna deltog kvinnor i arbetet... De hade planlagt det hela som ett parti schack. Kvinnor, som delade ut litteratur vid valurnorna, kvinnor med automobiler, som samlade ihop långsamma eller sjuka valmän, kvinnor, som öppnade sina nära vallokaler belägna hem till en tillflyktsort för småbarnen, medan deras mödrar röstade — alla fyllde sina platser i det på förhand väl uttänkta och väl arrangerade schemat."

Prenumerera ofördröjligen å

Rösträtt för Kvinnor.

ROHTLIEB & COMP.

Innehavare:

Översättarinna EMILIE KULLMAN

Kontor:

Nybrogatan 26, Stockholm.

Prima Anthracit i olika krossningar.
Hushållskol, Cokes,
Marle-Bricketter till billigaste priser.

Riks Tel. 40 62.

Allm. Tel. 78 39.

(K. R. 403)

Stockholms Ritkontor

rekommenderar sina i alla prislägen smakfulla och vackra handarbeten. Ritningar till broderier för klädningar utföras i extra vackra mönster.

Huvudaffär: Drottninggatan 30.

Filialer: Humlegårdsgatan 11, St Paulsgatan 1, Upplandsgatan 34.

Damfriseringen

Observatoriegatan 15.

Utför alla slags hårarbeten, champoneringar, borstning samt hemkamningar. Brudar klädas och utstyrselar arrangeras.

Allm. Tel. 209 26.

(A. F. 1330).

AFFÄRSREGISTER

Behöver skorna lagas?

så vänd Eder till Svenska Skosulningsfabriken, Norrlandsgatan 21. Skorna hämtas och hemsändes efter tillsägelse på allm. 248 40 eller riks 62 77. Obs! Billiga priser och prima materialier. (A. F. 776).

Damer!

Misprydda härväxt borttages numera smärtfritt utan att efterlämna några märken och återkommer aldrig mera om Ni använder **Kramotektor** som sändes Eder fullt diskret om Ni insänder 2 kr. till Karl Johanssons Sietunargatan 7, Stockholm. (A. F. 1323).

Presentkort

Rösträtt för Kvinnor för 1913

Lämplig gåva till vänner och bekanta

samt

Listor

för upptagande av prenumeration å

Rösträtt för Kvinnor för 1913

erhållas genom tidningens expedition
6 Lästmakaregatan, Stockholm.

Prenumerationsavgift 1 kr.

All prenumeration sker genom posten.

Kongresstrycket

i svensk översättning nu utkommet. Rekvireras hos fru A. Widebeck, Strängnäs. Pris 50 öre, postporto ooberäknat. För köpare i Stockholm tillgängligt å Rösträttsbyrå, Lästmakaregatan 6.

Rösträtt för Kvinnors

första nummer 1913 innehåller bl. a.:

Vad vår strid gäller.

De som spärra vägen.

Lotten von Kræmer †. Av A. M. H.

Senator Leo Mechelin om kvinnorrösträtten i Finland.

Stadsfullmäktigevalens resultat. II.

Grevinnan Teleki. Av I. A. D.

Arbetet ute i landet.

L. K. P. R:s 10:de centralstyrelsemöte.

Nytt från Uppsala.

Partierna och kvinnorrösträtten. Uttalande av statsrådet Fridtjuv Berg.

Kvinnan och arbetet. Av Elin Wägner.

Vad pressen säger.

Sveriges första kvinnliga yrkesinspektör.

P. A. Colljns

Extra Prima
o. Prima
Bomullslärf.
Marknadens
bästa
kvalitéer.

Ivar Öhrnbergs Bokbinderi

4 Observatoriegatan, Stockholm. R. T. 8203, A. T. 10432. Utför allt vad till yrket hör. Uppfödning och fernisering av kartor och planscher. Specialité: Förgyllning för hand och press. Klädsel av skriv- och spelbord. Omsorgsfullt arbete och moderata priser. (A. F. 796.)

Agnes Hallbergs Modeaffär

Upplandsgatan 25

rekommenderas. Smakfulla hattar, moderata priser. Sorghattar på lager.

Allm. Tel. 116 02.

(A. F. 797.)

Ateljé Central.

Om Ni vill ha väl utförda porträtt och billiga priser, gå till Mästersamuelsgatan 71, andra huset från Vasagatan. Hiss. Visit 3 kr., kab. 5 kr. pr. duss.

Ateljé Central.

Välj ett vackert arbete hos

ESTHER FLYBORG Tapisseriaffär

Götgatan 15, 1 tr. Malmsskillnadsgatan 48 A
Allm. Tel. 30687 Allm. Tel. 4825
Vesterilånggatan 52, Allm. Tel. 21847

FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

5 Birgerjarisgatan, Stockholm

Riks 91 02.

Allm. 116 74.

JANSSON & LÖFVING MODEMAGASIN Skepparegatan 29

Allm. Tel. 248 95

Rikstel. O. 11 23

Föreningens för Svensk Hemslöjd Permanent utställning

Biblioteksgatan 12, Stockholm.

Enda försäljare av äkta allmogearbeten såsom Vävnader, Spetsar, Folkdräkter, Möbler, Järn- och Träarbeten, Lergods m. m.

OBS!

Önskar ni stilfulla och välgjorda möbler? Gör då ett besök

MÖBELAFFÄREN

Gamla Kungsholmsbrogatan 26, Malmsskillnadsgatan 19

A. P. Anderson.

Hotell, Matsalar o. d.

MÜLLERS CAFÉ

18 Norrlandsgatan rekommenderas. Särskilda matsalar för damer. Stora hygieniska Matsalar 1 tr., känt för sin goda, välgjorda mat. Å nedre botten servering efter lyxakt och avenskt mönster. Obs! Stor rabatt vid köp av kpong'er. Obs! Ett utnyttat kaffe serveras hela dagen. Öppet till kl. en kvart före 12.

Hotell Hägglund

Innehavare: H. Brolin

Nära Centralstation 36 Vasagatan, Stockholm Vid Central-Posthuset

Rekommenderar sina hembrediga och lysa rum till moderata priser. Rikstel. 37 02 Allm. tel. 116 73.

Norrländska Privathemmet (Anna Öhrlund)

Stora Vattugatan 5, Stockholm. Allm. Telefon 209 61.

För resande ljusa o. komfortabla rum, försedda med elektr. ljus m. m. Obs! Hiss. Endast 2 min. från Centralstation.

PENSIONAT HÖJDEN

5 tr. Hiss

Trevliga rum, godt bord med trevlig utsikt från takplatån

Vasagatan 5

Riks 124 53

Emma Grönbergs Pensionat

15 A Norrlandsgatan 15 A

(2 min. väg. från Norrmalmstorg och Kungsträdgården) Tyta, komfortabelt möblerade rum från 2 kr. Hiss, elektr. ljus. Värmeledning, W. C. Rinsledning i alla rum.

English spoken. Deutsch sprechen. A. T. 114 47. R. T. No. 506.

Stockholm, Ivar Häggströms Boktryckeri A. B., 1913.

Rättegångar

Bevakning av mål i Överrätter och Ämbetsverk, Äktenskaps-, Arvs- och Testamentsrätt, Skilsmässor, Skogs- och Jordavtister, Beskattningsfrågor m. m. billigt.

Juridiska Ombuds- & Advokatbyrå

Gamla Kungsholmsbrogatan 38, Stockholm.
Tel. Brunkeberg, 29 41.

Namninsamlingen och pressen.

Ända sedan L. K. P. R:s namninsamling på opinionslistorna på vårsidan började ta verklig fart, har kvinnorrättsrätten varit föremål för en livlig uppmärksamhet från pressens d. v. s. från högerpressens sida. Den organiserade motrörelse mot namninsamlingen, som fick sitt första offentliga uttryck genom Ungsvenska förbundets berömda möten i Stockholm och Norrköping har i ett besinningsfullare ögonblick anförtröts åt den avdelning av Allmänna Valmansförbundet, som har till uppgift att förse högerpressen i landsorten med lämpliga ledare och åt — fröken Cecilia Milow! Den senare är nu som bäst i farten med att också i landsorten samla kvinnonamn under en petition till förmån för försvaret och mot kvinnorrättsrätten. Vad stort sker, sker tyst heter det. Annars kunde man fråga, varför den resolution, som fattas på dessa av fröken Milow anordnade möten, icke offentliggöres — ens i Svenska Folkviljan? Är det kanske därför också att något bevis för de båda frågorna — försvarets och kvinnorrättsrättens — motsatsförhållande icke kunnat eller kan förebringas?

Hur man på ansvarsmedvetet vänsterhåll betraktar dessa frågor, framgår av ett par ledande artiklar i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning för den 21 och 23 oktober. Här säges: "Nästa riksdag blir ej blott, efter vad man får hoppas, en försvarsriksdag, utan också den, som skall avgöra om den stora och maktpåliggande kvinnliga rösträttsfrågans öde."

Efter att i korthet ha berört rösträttsfrågans politiska läge, upptar tidningen kvinnornas ställning till deras egen stora fråga och säger i detta sammanhang:

"Det är nog sällan som en stor politisk reformfråga hugnas med så samstämmiga sympatiska uttalanden av målsmännen för båda regeringspartien, som bestodos kvinnornas rösträttsfråga år 1907 från högerhåll och 1912 från vänsterhåll. Förstnämnda är var det väl ingen än så konservativ kvinna med någon mening i denna sak, som icke höll före, att den politiska rösträttens utsträckning till kvinnorna vore någonting tillbörligt. Ett bättre exempel på fogsam disciplin får man väl leta efter än den kvinnliga motrörelse mot kvinnlig rösträtt, som sedermera i följd med högerns frontförändring låtit sig märka. Men denna frontförändring är tydligen icke vår högers sista ord. Den följes i sinom tid — kanske "i en nära liggande framtid" för att tala med statsrådsprotokollet av 1907 — av en ny, som återknyter vid uttalandet av 1907. Skola våra rösträttsmotståndarinnor då också följa med, eller ämna de framhärda? Oss synes, att en sådan rundgång skulle vara både onödig och förräpplig och att deras bästa råd vore att helt enkelt stå fast vid vad deras manliga meningsvänner sade 1907."

Hur frågan uppfattas på verkligt ansvarsmedvetet högerkvinnohåll framgår av en av H. B. (Hilma Borelius) undertecknad artikel i det konservativa Lunds Dag-

A. CARLSONS Tapisseriäffär

6 SIBYLLEGATAN 6

(Hörnet av Storgatan)

Allm. Tel. 215 20

Rikst. Tel. 46 68

Rekommenderar sitt erkänt väl sorterade lager av -

Väggnader (med svenska motiv och text) samt övriga

Handarbeten i moderna smakfulla mönster

Vitbroderier i stort urval

Alla slag av **D. M. C.-garner** i lager.

Mönsterritning, Pikering och Märkning utföres väl och till billiga priser.

TAPISSERI-MATERIALER av prima kvalitet.

DAMER!!!
BESÖK
NORDENSON & LEJDSTRÖMS DAMSKRÄDDERI, Holländaregat. 11
Säsongs nyheter nu inkomna i Dräkter, Kappor och Ulstrar.
OBS! Första klass tillskärare nu engagerad, varför vi kunna uppfylla allas anspråk.
OBS! Humana priser. OBS! Även på avbetalning om så önskas.

Till skydd för tjuvar

finnes en praktisk anordning till tamburdörren, som upfunnits av W. R. Edling. Pris 3 kronor.

Särskilt invecklade skriv- och räknemaskiner repareras omsorgsfullt.

A. T. 251 85 • RÖRSTRANDSGATAN 34 • Stockholm.

Ezaline Bohemans 50-årsdag.

Hyllningarna på Ezaline Bohemans 50-årsdag blevo både många och hjärtliga. Bland de första, som uppvaktade, var en deputation från Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, som å samtliga lokalföreningars vägnar överlämnade Alice Nordins intagande lilla konstverk "Barn som se efter vildgässen". Därjämte överlämnades en av fröken M. Widebeck konstnärligt utförd adress av följande lydelse:

Du kämpat för oss, slutna kring vår fana. Små barnen bära fram vår tacksamhet. Att blika framåt, uppåt de oss mana, För deras blick är undret verklighet.

Nästan samtidigt infann sig ännu en deputation, som från släkt- och vänkretsen överlämnade en gåva i penningar "att användas till det du finner vara dig personligen till största glädje". Denna gåva åtföljdes av en vacker adress i ett av hovbokbindaren Hedberg komponerat band.

På middagen uppvaktades fru Boheman av sina arbetskamrater på Turistföreningen, och under hela dagen strömmade en flod av lyckönskningar in från föreningar och enskilda vänner.

På aftonen slutligen samlades i Rosenbads festvåning ett 60-tal av fru Bohemans släktingar och vänner innefattande representanter för de tre företag hon ägnar sitt livsarbete: Rösträttsföreningen, Turistföreningen och Svenska hem. Tal höllas, allvarliga och skämtsamma, av professor Medin, fröken Whitlock, professor Gunnar Andersson och redaktör Hellberg, varpå fru Boheman till slut i varma och väl formulerade ord tackade alla och envar för dagens hyllning. Senare på aftonen upplästes ett stort antal telegram, vittnande om fru Bohemans popularitet över hela landet. Bland telegrammen märktes särskilt ett från statsminister Staaff, så lydande: "Bästa lyckönskningar till högtidsdagen och till fortfarande hälsa och krafter i hängivna arbetet för den stora rättfärdighetssaken."

blad, som slutar med följande beaktansvärda ord:

"Av ofantligt stor betydelse vore det, om de moderata kvinnorna i allmänhet gjorde klart för sig vilket sällsynt tillfälle namninsamlingen erbjuder dem att ådagalägga sitt rösträttsintresse. På grund av den ställning, högerpartiet på senare tider intagit, är det ont om dylika tillfällen för högerkvinorna. Men här erbjuds dem verkligen möjligheten att säga sin mening utan att på minsta sätt träda något av högerpartiets intressen på andra områden för nära. Men ingen kommer att veta, om en så eller så stor del högerkvinnor äro med bland undertecknarna? Nej, icke genom sammanräkning, opinionsyttringens listor ha givetvis inga politiska rubriker. Men det kommer säkert att indirekt visa sig efteråt: antingen i en friskhet och upptryckning, som bådär gott för högerkvinorna och högern, eller i motsatsen. Och, vad verkan lojhet hos högerkvinorna än må ha, icke gagnar den högern."

Modersplikter eller hemmet och livet.

F. K. P. R. i Uppköping kände sig stolt och uppmuntrad genom en framstående läkares löfte, att där ge en föreläsning i ett aktuellt ämne, och styrelsen utvecklade livlig verksamhet för att få stor anslutning till mötet. Då sekreteraren en dag på sin färd mötte fru rektorskan måste hon övergatan för att be att få påminna henne om dagen.

"Ja, visst", svarade denna, "hur kan fröken tro jag skulle glömma den. Skall göra allt för att kunna komma. Följer ju annars föga med föreningens strävanden, men detta är ju något så helt annat, — en samhällsfråga belyst från så aktat och kompetent håll. En så intressant föreläsare är ju en stor händelse i vårt lilla hörn av världen och så därtill en fråga så viktig för oss mödrar och barn". Och ett nådigt gillande låg i den avskedshälsning lilla fröken P. fick.

Några dar senare möttes damerna åter. "Var det inte en bra lärörlek och givande afton", ropade fröken P. glatt, — "jag såg Er visserligen inte, fru S, men naturligtvis var Ni där."

"Nää, jag var där inte. Fick tyvärr förhinder. Min man gick och han ville ha mig med, men jag låter intet dra mig från mina plikter som moder — —"

"Å, så ledsamt — något av barnen sjukt kanhända?"

"Nej, inte det, men en av gossarna skulle resa bort ett tag och jag måste fälla honom ett dussin nya näsdukar."

"Men" — fröken P. lät nästan förvirrad och undfallande — "det kunde ju ta en kort stund bara — på symaskinen — och med mycket fin tråd blir det en riktigt vacker fäll."

Fru rektorskan stelnade plötsligt till, blev hög och allvarlig. "Det ska jag säga Er, fröken P., att sex pojkar har jag men ännu har ingen av dem, gu' ske lov, behöft snyta sig i en maskinfällad näsduk." Vände och gick.

E. H.

Hänvändelse till regeringen i reglementeringsfrågan.

En deputation, bestående av representanter från olika kvinnoföreningar, uppvaktade den 22 oktober stats-, civil- och justitieministrarna, varvid de överlämnade en skrivelse från kvinnornas abolitionistkommitté jämte den vid kvinnomötet i K. F. U. K:s hörsal i våras fattade resolutionen i reglementeringsfrågan, undertecknad av 19 olika föreningar.

Då statsministern av opasslighet var förhindrad att närvara, mottogs deputationen av civil- och justitieministrarna.

Civilminister Schotte förklarade att som ännu ej alla utlåtanden i frågan inkommit till medicinalstyrelsen, det ej är troligt att frågan kan komma upp till behandling vid 1914 års riksdag. Han lovade dock att regeringen skulle göra vad den kunde härför, men han ansåg att det vore antagligt att den först vid 1915 års riksdag kunde komma till behandling.

Skattefritt!
HEMBRYGGERIET, STOCKHOLM
Lagradt Svag-Dricka
Heleneborgsg. 15. A. T. 31 64
Skattefritt!

Rekommenderas som en erkänd god och närmande måltids- och läskedryck.
Finnes på buteljer samt svagdricka på fat.

En ny roman av

Elin Wagner

HELGA WISBECK

Praktiserande läkare.

Pris 4.50.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Kvinnornas namninsamling.

Från och med denna månad kunna medlemmar i Stockholm F. K. P. R. arbeta för namninsamlingen med "fria listor", d. v. s. oberoende av roteindelningen insamla namn på arbetsplatser och bland bekanta. Listor jämte tryck till utdelning erhållas å Namninsamlingsbyrå, Lästmakaregatan 6, 3 tr. Allm. tel. 101 33.

ETT TACK,

ett varmt och djupt känt tack till L. K. P. R:s lokalföreningar, som på min femtiöårsdag hedrade mig med en så vacker gåva och så många personliga bevis på minnesgodhet och välvilja.

Ezaline Boheman.

"Arbetet ute i landet" och "Kvinnorna i pensionsnämnderna i landsorten" måste till följd av utrymmesskäl överstå till nästa nummer.

Rösträtt för Kvinnors

tjuguförsta nummer 1913 innehåller bl. a.:

Kvinnorna och emigrationen. Lagberedningens förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning. Av jur. kand. Anna Wickzell.

De kristna kvinnorna och rösträtten. Av Anna Roos. Hemmets kvinnor och rösträtten. Av Karin Fjällbäck-Holmgren.

De självförsörjande kvinnorna och rösträtten. Av Elin Wagner.

Farliga röster. Av Frida Landsort.

Varför männen? Av Karl M. Lindh.

Kvinnorrättsrätten och nykterhetsrörelsen. Av L. G. Broomé.

Fredrika Bremers »Hertha». Av Elisabeth Krey.

Modersplikter eller hemmet och livet. Av E. H.

Några intryck från en agitationsresa i Bohuslän. Av Tinni Sterner.

Brev från Tyskland. Av Regine Deutsch.

CRÈME enastående hudcrème. Borttager finnar, fräknar m. m. Gör hyn ungdomligt skär o. fraiche.
..... DU
HAREM FRANSKA PARFYMAGASINET
Hofleverantör
21 DROTTNINGGATAN 21.

